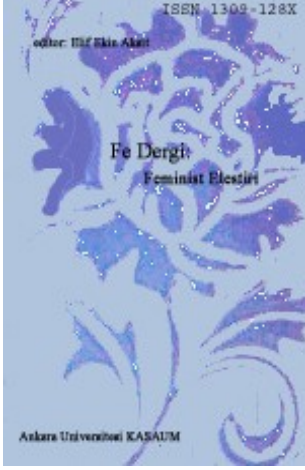

Yayınlayan: Ankara Üniversitesi KASAUM
Adres: Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Cebeci 06590 Ankara

Fe Dergi: Feminist Eleştiri 14, Sayı 1
Erişim bilgileri, makale sunumu ve ayrıntılar için:
<http://cins.ankara.edu.tr/>

Gökyüzünün Ayetleri: Platon'da Koruyucu Kadınlar ve Koşullu Kabul

Haktan Kalır

Çevrimiçi yayına başlama tarihi: 10 Haziran 2022

Yazı Gönderim Tarihi: 24.06.2021

Yazı Kabul Tarihi: 25.03.2022

Bu makaleyi alıntılar için: Haktan Kalır, “**Gökyüzünün Ayetleri: Platon'da Koruyucu Kadınlar ve Koşullu Kabul**” *Fe Dergi 14*, no. 1 (2022), 1- 11.
URL: http://cins.ankara.edu.tr/27_1.pdf

Bu eser akademik faaliyetlerde ve referans verilerek kullanılabilir. Hiçbir şekilde izin alınmaksızın çoğaltılamaz.

Gökyüzünün Ayetleri: Platon'da Koruyucu Kadınlar ve Koşullu Kabul*
Haktan Kalır**

Platon'un Devlet'inde kadınların koruyucu sınıfa dahil edilmeleri ile Antik Yunan'ın geleneklerinin aksi yönünde bir kadın özgürleşmesinin örneğinin ortaya çıktığı dolayısıyla Platon'da feminizm yanlısı yahut eşitlikçi emareler olduğuna dair tezler mevcuttur. Oysa Platon'un Meno'sundan Yasalar'ına kadar kadına erkeğin aşağısında hatta insan ile hayvan arasında bir konum addeden de yine Platon'dur. Bu araştırmada Platon'un Devlet'te kadın koruyuculardan söz ederken Devlet'in bekasını mı kadınların konumunu mu düşündüğünü, Platon'da kadının nasıl yer aldığını ve Platon'un etkilediği akademik mecraların kadın koruyuculara nasıl yaklaştığına dair bir analiz yapılacaktır, bunun sonucu olarak Platon'da kadın koruyucuların ön koşullarının içerikleri tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: kadın, ataerki, Devlet, Antik Yunan, Platon

Skyly Verses: Guardian Women and Conditional Acceptance in Plato

There are theses on Plato's pro-feminism or egalitarian signs that there was an example of women's emancipation in the Republic in the opposite of the traditions of Ancient Greece with the inclusion of women in the protective class. However, Plato is the same one who adds a position for women below the man and even between human and animal from his Meno to his Laws. This research will examine whether Plato thinks about the survival of the state or the position of women while talking about female protectors in the Republic. Thus, an analysis will be made on how Plato is involved in the works of women and how academic channels influenced by Plato approach women protectors. In turn, the contents of the prerequisites for the acceptance of women protectors in Plato will be discussed.

Keywords: woman, patriarchy, Politeia, Ancient Greek, Plato

Giriş

"Dünya erkeğe dediği gibi kadına da istersen yaz, beni hiç ilgilendirmiyor demiyordu. Dünya kaba bir kahkahayla, yazmak mı diyordu. Yazmak senin neyine?"
(Woolf 2015, 60)

Woolf'un duyduğu bu kaba kahkahanın Antik Yunan'daki karşılığı neydi? Bir medeniyet, başlangıç noktası, düşünüş temeli olarak görülen Atina'da kadınların kendilerine ait odaları var mıydı? Platon'da zengin bir çelişki ağı oluşturacak bu soruların yankıları, kadının Atina'daki toplumsal konumuna dair iki merkezi de ortaya çıkartır: İlk merkez Platon'un *Devlet'*inde koruyucu olan kadınların kendilerine ait odalarının ne denli zamanın dışında olduğuna dair bir sorgudur. Yani "Platon'un *Devlet'*indeki kadınlar Platon'u eşitlikçi olarak addeden okumalara eşlik edecek şekilde dönemin Atina'sındaki kadınlardan farklı özne-mekân ilişkilerinin içindeler miydi?" sorusudur. İkinci merkez ise bu odalardaki kadınların Platonca kabul edilmiş kadınlıklarının ne denli başkalarına ait odaların içinde olduğuna dairdir. Bu da "Kadınlık koruyuculukta yok olmuyorsa Platon'un *Devlet'*te kurduğu Polis tüm kadınların yönetime dahil olmasını içerecek bir eşitliğe mi kapı açıyordu?" sorusuna denk gelir. İkinci merkez bu sebeple Platon'un koruyucu olarak kurduğu kadınların kadınlıklarını nasıl tanımladığına dair bir sorgu içerir. Böylece Platon'un *Devlet'*indeki kadın ve kadınlığa bir sorgu yönelterek bu araştırmanın temelini denk düşer.

Atina, kendi yasasıyla vatandaşlarını seçmiş bir şehirken vatandaş konusunda oldukça seçici bir taraf da belirlemiştir. Atinalı erkeklerin söz hakkına sahip olduğu bu sistemden yabancılar, köleler ve 'kadınlar ile çocuklar' dışlanmıştır (Sahinidou 2019, 144). Böylece cinsiyete ve kökene bağlı erkekliğin bir cismaniyet örneği

*Bu makalenin ortaya çıkmasındaki tüm emekleri için sayın hocam İkra B. Çelik'e, derginin değerli editör ve hakemlerine teşekkür ederim.

**Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi Bölümü, <https://orcid.org/0000-0001-7595-8000>, haktankalir@gmail.com, Yazı Gönderim Tarihi: 24.06.2021, Yazı Kabul Tarihi: 25.03.2022

gibi gezdiği şehir kurulmuştur. Bu vatandaşlık köylülere, tüccarlara kadar yayılmış ve Atina'da çoğunlukla ekonomik statü ile koşullandırılmış böylece fakirleri dışlayan, kadınlar ile köleleriye karar mekanizmasının tamamıyla dışına iten bir sosyal katılım mekanizması yaratmıştır (Vlassopoulos 2009). Oysa bu sistemin Atinalılara verdiği özgürlükler, ekonomik haklar ve yasal pratik tanımlarının tamamı köleler ile yabancılar arasında zaman zaman muğlaklaşabilmiştir; örneğin Atina'da sosyal gidişatın gündelik hayat içerisinde barışla sürmesi için kimi zaman kimlikler görünmez kılınabilmiş, Atinalı olmayanlar kimliklerinin görünmez kılması vasıtasıyla doğallaştırılmıştır (Deene 2011). Yine bu sistemin şehrin içinde görünmez kıldığı yabancı-köle veya Atinalı olma-olmama farkı, şehrin düzeni ile bir tür eşitlemeye -toplumun bekası için yok sayılan bir özdeşsizlik durumuna- dönüşse de bir başka görünmez kılma herhangi bir zamandan, sosyal değişimden ve özgüllükten pay almadan sürekli sabit kalmıştır: kadının görünmez kılması. Aristo'nun *Politika'sı* ve *Hayvanların Oluşumu Üzerine*'sinde beyin ile kelleşmenin ve dolayısıyla erkek yüceliğinin denk görülmesi ya da Platon'un *Meno* başta olmak üzere neredeyse tüm metinlerinde, ruhun üstün olanı olarak övülen erkeklik (Arıttürk 2017, 33-34) ise mutlak şekilde görünürdür, görünür olması gerektir. Öyle ki vatandaş olan Atinalı erkeğin yasalardaki konumu kadının da statüsünü belirler ve 'kyrios' kavramsallaştırması vasıtasıyla kadının varlığı yasada bir tür probleme dönüştürülerek bu problemin çözümü sürekli bir şekilde erkeğe ve şehre atfedilir (Boyacı 2014). Atina'nın yöneticilerinde ve filozoflarının söz konusu bu ikilikte kadının sorunsallaştırılmalarının nihai ve daimî sebebi olarak kadının aşağı oluşuna yönelik bir inanç, vurgu ve karar ortaya çıkar. Cinsiyet hiyerarşisi böylece doğallaştırılır.

Ancak henüz bu doğallaştırmanın olduğu dönemde bile bu kadim kılınmış doğal yasanın dışında örnekler de mevcuttu. Örneğin Akalın'ın gösterdiği üzere Sparta'da özgür kadının yasal statüsü Atina'daki kadınların aksine, kadının cinsel özgürlüğünü talep edip sürdürebileceği belirli bir genişleme alanına sahipti. Platon, Aristoteles ve diğer düşünürleri ile Atina'nın bir tür ataerkil mülkiyet sürekliliğine indirgelediği kadınlığın doğal olarak aşağılık olduğu görüşünün küresel bir tekrara kavuşarak Sparta'da da gerçekleşmemesi sorunludur (Akalın 2003, 24-26). Çünkü Platon'un var sayımının aksine Polisler arasındaki düzen doğal bir aşkınlık şeklinde kadının aşağılık oluşuna varmaktansa kadının konumunun oldukça farklı olduğu örnekler üretmiştir. Yani Polislerin tümünün varacağı mutlak bir cinsiyet farkı henüz Platon bu argümanları üretirken bile mevcut değildi. Peki, bu ölçekte Sparta, sınırlı bir şekilde de olsa kadınlara tanıdığı bu alan ile yozlaşmış mı sayılmalıdır? Bu makalenin yazılma nedeni olan Platon'u bir proto-feminist olarak tanımlayan görüşler Platon'un Sparta'yla ilgili bu görüşünü nereye yerleştirirler? Sparta, yalnızca yönetici kadınların değil diğer özgür kadınların da haklarının görece genişliğine sahipti. Platon'un felsefesi bu özgürlüğü daraltılması gereken bir sorun olarak görürse onda kadın özgürlüğünden söz edilebilir mi? Yoksa Platon'un özgürlük tanımı Sparta'daki görece özgürlüğü bir yozluk olarak mı görür? Girişte addedilen iki merkez sorunun bu soruyla irtibatına ileride dönülecektir ancak bu sorulara geçmeden önce Atina'ya ismini veren Antik Yunan mitolojisinin cinsiyetlerle ilişkisine kısaca bakmakta fayda var.

Atina'daki ataerkil kodlamanın sınırları maddi yaşam değildir, ayrıca öteki dünyaların kodlaması da maddi yaşama dair hiyerarşileri barındırır, -tüm üretilmiş oluşuyla- kadın ile erkek arasındaki ayrım ölümün ve ölümsüzlüğün diyarlarına kadar taşınır. Kocasını evde beklemekle idealleşen Penelope'den bir erkeğe benzedikçe güçlenen ama kadın doğası ile zehirlenerek kocasını öldürmeye çalışmasının sonucunda ölen Clytemnestra'ya kadar, Homeros'un eserleri başta olmak üzere Antik Yunan mitolojisi sürekli bir şekilde kadının itaatkarlığını talep eden bir erkek sesini içerir (Gabriel 2016). Kadının görünmezliğiyle arzulanın onun olmaması-bulunmaması talebi, Atinalı erkeklik için öylesine fetişist bir temsil sorununa dönüşür ki Atina'ya ismini veren Athena'nın babası Zeus, kendisinden yüce bir çocuk doğuracağı korkusuyla Athena'nın annesi Metis'i yer ve Athena'yı kendi kafasından bir yumru gibi doğurup çıkartır, bir baba olarak kızını doğurması onu kızı üzerinde mutlak bir karar verici kılar; annesi olmayınca annesinin Athena üzerindeki yoz etkisi de olmaz ve Athena babasından doğarak 'annesinin onu eksik kılacağı' her şeyden uzak olur (Sahinidou 2019, 195). Athena babasından doğarak basit bir uzantıya dönüşür. Athena bakire bir savaşçı olarak babasının kafasından doğduğunda 'kabul edilebilir kadın' da erkekten doğmuş olur. Yine aynı imgelem kodları Antik Yunan mitolojisinde tüm kötülüklerin kaynakları olarak kadını Hesiodos'ta Pandora ile lanetli Havva'ya eşitler, Lukianos'ta ise ay'da kadınsız bir ütopya kurarak erkeklerin baldırlarından doğan erkek çocukların güzelliğinin kaynağı kötülüklerin kaynağının yokluğu olarak yankılanacaktır (Karaaslan 2016, 161-166). Titanların ikinci neslinden olan ve bilgeliği simgeleyen Metis'in, üçüncü nesil bir titan olan Zeus tarafından yutulması mitolojik bir dengeyi değişimini anlatır mı? Antik Yunan başta olmak üzere çoğu teolojik imgelem sisteminin ataerkil

sistem tarafından tekrar kodlandığı ve anaerkil öğelerin zaman içerisinde edilgenleşerek etkin olan ataerkil öğelerin hizmetine sunulduğu tezinin bir örneği Metis'in yutulması olabilir mi (Brandmaier 2015)?

Peki, bu araştırmanın başlangıç noktası olan ve Platon'da kadının konumunu tartışmaya açan odak nedir? Atinalı filozofun şehrinin isim kökündeki imgesel arka plan onun düşüncelerine sızmış mıdır? Bu soruların literatürde nasıl cevaplandırıldığına dair bir literatür taramasının peşi sıra Platon'un *Devlet* diyalogundaki ilgili kısımlar, bunların bağlamı ve *Devlet*'in küresel çevirilerinin nasıl kodlandığı, tartışıldığı, aktarıldığı üzerine bir tartışma yerinde olacaktır.

Analiz: Gökyüzünün Ayetleri, Platon'da Koruyucu Kadınlar ve Koşullu Kabul

Platon'da kadının konumu üzerine temel iki inceleme grubu olduğu söylenebilir. İlk inceleme grubu Platon'un diyaloglarında dönemin Antik Yunan'ın ötesinde olan bir kadın-erkek eşitliği bulunduğunu, bu nedenle de Platon'da proto-feminist, eşitlikçi yahut ilerici bir felsefe bulunabileceğini savunur. İlk grubun argümanları şunlardır: (i) Platon'un kimi diyaloglarında kadın ve erkek arasında bir fark olmadığına, her ikisinin de yönetici olabileceğine dair tez mevcuttur ve Platon bu nedenle eşitlikçidir (Arıttürk 2017, Calvert 1975, Harry ve Ron 2016, Lesser 1979, Okin 1977, Vlastos 1994); (ii) Platon, döneminin felsefecilerinden ayrılan ve Antik Yunan'ın Polislerindeki kadın varlığını aşan bir kadın temsili önermiştir, bu nedenle o diğer felsefecilerden farklı bir yerde değerlendirilmelidir (Brisson 2012, Coplan 1996); (iii) Platon'un özellikle de *Devlet*'te koruyucu kadınlardan söz etmesi aslında Polis'teki diğer tüm sınıftaki kadınların özgürleşmesini temellendiren bir içerik taşır, koruyucu kadınlar liderlere dönüşebilirse bu Antik Yunan'daki diğer kadınların da özgürleşebileceğine dair bir paradigma değişimi içerir çünkü artık kadın özgür olabilir (Zoller 2021). Bu son gruba dahil edilebilecek Okin (1977) ve görece daha eleştirel bir konumda olan Brill (2013) gibi kimi incelemeciler Platon'un bazı diyalogları (örneğin *Devlet* ve *Yasalar*) arasında kadının konumunun değiştiğini, özgürlük tanımlarının daraldığını incelemelerine katsalar bile, Platon'un en azından bazı diyaloglarında kadınları özgürleştiren bir içerik bulunduğunu belirterek ilk grubun temel tezinden ayrılmazlar. Bu grup böylece Platon'un özellikle de *Devlet* diyalogunda felsefe tarihinin ilk kadın özgürleşmesi örneğini bulur; koruyucu kadın ideali kadınların ikincil konumlarının doğal olduğu bir Antik Yunan'da bu denkleme göre özgürleştiricidir ve bu denklem Platon'u proto-feminist, eşitlikçi yahut özgürleştirici tanımlarından birkaçına denk düşürür.

İkinci inceleme grubu ise Platon'un diyaloglarında bir kadın özgürleşmesinin bulunmadığını, bu diyaloglarda bir kadın sorununun değil bir yönetim sorununun ele alındığını, Platon'un diyaloglarının Antik Yunan'daki ataerkil yapıya uyan, bunu yineleyen bir içeriğe sahip olduğunu belirtir. Bu grubun argümanları şunlardır: (i) Platon, kadınların özgürleşmesini onların erkekleşmesiyle denk görür, dolayısıyla özgürleşen bir kadın değil ya erkekleştirilen ya da insansızlaştırılan kadınlar vardır (Buchan 1999, Robinson ve Svetlov 2017, Spelman 1994); (ii) Platon'un tüm diyaloglarına yayılan, onun felsefesinin temelinde bulunan bir kadın-erkek eşitliği yoktur, bunun aksine onun felsefesi erkek-kadın ikiliğinde belirli bir üstünlük hiyerarşisi kuran aksi bir temele sahiptir (Bluestone 1988, Boyacı 2014, Cavarero 2019, Coole 1988, Saxonhouse 1994); (iii) Platon'un kadın ile ilgili diyaloglarında dahi kadın ikincil bir konumdadır (Annas 1976, Darling 1986). Bu gruba eklenebilecek olan Witt (1996) ise felsefe tarihinin feminist bir yeniden okumasının ortaya çıkaracağı şeyin Platon, Aristoteles, Kant, Hegel gibi düşünürlerin sistemlerindeki ayrıntı cinsiyetçiliklerdense bu filozofların sistemlerinin temelinde olan ayrımcılıklar olacağını belirtir; böylesi bir araştırma ancak bu temelle örtüşen hatta o temeli kuran cinsiyetçiliklerin keşfi olabilir. Yani Platon'un diyaloglarındaki ayrımcılık, onun sistemini incelerken göz ardı edilebilecek çelişkiler değil, bunun aksine onun felsefesinin temelindeki belirli ayrımların kendisidir. Böylece ikinci grup, Platon'un diyaloglarında kadınlara verilmiş görece bir özerklik yahut özgürlükten, Antik Yunan'da örneğini bulacak bir şekilde felsefenin küresel tarihine yayılan ataerkil bir dışlamayı bulur. Platon kadınları özgürleştirmek, eşitleştirmek için değil, temelinde ikili hiyerarşiler bulunan ideal bir toplumu var edebilmek için kadınları ikincil bir konumda değerlendirmiştir. Bu makale de Platon'da aynılığın, tekririn, değişimin öncelendiğini dolayısıyla farklılığa, yenilenmeye ve dönüşüme oldukça kapalı bir felsefe bulunduğu tezinden hareketle Platon'da şartlı bir ön kabul olarak kadının konumunu inceleyerek ikinci gruba yakın bir analiz gerçekleştirecektir. Böylece Platon'un diyaloglarında kadının konumu üzerine karşılaştırmalı bir değerlendirme üretmeyi amaçlamaktadır. Peki, gruplaşmalara yol açan söz konusu bu diyaloglar nelerdir? Bu diyaloglar neler içerir? Bunun için bu diyalogların kendisine ve grupların bu diyaloglara getirdiği yorumların Platon'daki varlık-bilgi ilişkisini nasıl kestiğine bakmakta fayda var.

Platon, *Devlet* diyalogunun beşinci kısmında 449c'den 473e'ye kadar üç dalgadan söz eder; buradaki ilk dalga 445e'den başlar ve kadının da korucuyu olabileceği tezini sunar, ikinci dalgayı oluşturan 460d ve

472d'de ise hem korucuyuların hem de özellikle bu sınıftaki kadınların selimiyetine zeval vermemek için özel mülkün, çocuk aidiyetinin ve çekirdek ailenin koruyuculara olmaması salık verilir, üçüncü dalgada ise şehrin yönetimi koruyuculara verilirken filozof kraliçelere kadar varacak bir olasılık kapısı açılmış olur (Plato 1980, 668-713, Bluestone 1988, 42-43).

Arıtürk'ün Calvert'ten aktardığı üzere (2017, 33) Platon'un diyaloglarında kadınların koruyuculara dahil edilmesi cinsiyetler arasında bir fark olmadığında ayrımcılık yapılamayacağı düşüncesini besleyerek kadının Atina'daki süregelen konumuna dair bir karşı çıkma, çürütme içerir. Harry ve Ron (2016) da Platon'un kadını tanımlarken 'phusis'i kullanıp kadının süregelen konumunu onun doğasına bağlamadığını ve Platon'un kadının doğal hâlinde değil de eğitimden irak oluşunda sorun bulduğunu ve *Devlet*'in eşitlikçi eğitimi ile bertaraf edilmeyecek bir durumun bulunmadığını söyleyerek Platon'da kadının konumunun çağdaş eleştirilere benzer hatta onlara kaynak olacak bir genişliğe sahip olduğuna değinirler. Brill'e (2013) göreyse Platon, cinsel farklılığı tartışmaya açıp bu farklılığın tarihi ve siyasi bir analiz ile değişmeye açık olduğuna dair eleştirisinin odağına cinsiyeti, aileyi ve sanrıyı alarak bir kapı açar ama bu kapıyı örten de yine ilk diyalogun sonuna kadar ulaşan düşünceleriyle kendisidir.

Platon'un feminizm yanlısı, cinsiyet eşitliğini savunan bir düşünceye sahip olduğu düşüncesi de bu kapıdan ortaya çıkar. Oysa Platon'da bu kapının kime, hangi şartlarla ve ne şekilde açıldığı meselesi muammadır. *Devlet*'in önündeki bu kapının içeriği Kafka'nın kapısına benzer bir şekilde kapılardan girmek isteyen her kadın için bir muhafız yaratmış ve *Devlet*'in koruyucu kadınlarının kapılarını koruyan, biçimlendiren ve aynı zamanda kapıyı koruyan, biçimlendiren bir özne makinesine çeviren bir düzen kurulmuş değil midir? Bu kapı, girişte sözü edilen yasanın kapısına benzer ve koruyucu kadınları kanunun, yasanın önünde tutan bir işleve sahiptir. Kafka'nın *Kanun Önünde*'sinde yalnızca kendisi için açılmış, dolayısıyla yine yalnızca kendisi için kapatılacak bir kapının önünde tüm ömrünü geçirip kapıcıyı aşamayan biri anlatılırken, öykünün sonu Platon'un *Yasalar*'ının önünde kadın koruyucunun konumunu anlatır gibidir:

“Kapı önünde geçirdiği bütün zaman içindeki yaşantıları bir araya toplanıp bir soruya döner... ‘Nasıl oluyor da bunca yıl benden başkası girmeye kalkmadı bu kapıdan?’ diye sorar. Adamın giderek sağırlaşan kulaklarına sesini ıttirebilmek için kapıcı var gücüyle bağırır: ‘Senden başkası giremezdi çünkü senin içindi bu kapı. Gideyim de kapatayım artık.’” (Kafka 2002, 84)

Bu kapının çelişkilerini ve tarihe yayılmış kapıcıları incelemek faydalı olacaktır.

Platon'da ve onun yankısında kadının konumu

Platon'un açtığı bu kapı neye açılmıştır? Atina'daki kadınların neredeyse herhangi bir yasal statüye, hakka ve dolayısıyla temsile sahip olmadığı bir dönemde, Platon'un *Devlet*'i kadınları yönetime mi katmıştır? Robinson ve Svetlov (2017, 66-70), Platon'un Devlet'te tanrıların şehri olan Kallipolis'i anlattıklarını ve kendisinin ölümlüler için tasarladığı düzenin *Yasalar*'daki Magnesia'da ortaya çıktığını söyleyip, buradaki koruyucu kadınların oldukça sınırlı görevlere sıkıştırıldığını söylerken haklılar mıdır? Platon'un diyaloglarında *Devlet*'te kökünü bulan kadının rolü nedir? Platon'un *Devlet*'i tüm tercihini Devlet'in bekasından yana seçerken bir tür eşitlik çağrısından çok alfaların yönetiminin olabilecek en verimli şekilde maksimize edilmesini mi önceler? Platon'un çekirdek aileye, kadının eve sıkıştırılmasına olan karşı çıkışı kadınların baskılanmasına, kendilerini gerçekleştirmekten mahrum edilmesine yönelik bir karşı çıkış mıdır yoksa kadının koruyuculara var olmaması otoriter devletin sürekliliğini tehdit edecek bir koruyucu nesil üretememe meselesine mi döner? (Annas 1976, 317-319). Platon'a göre kadın-erkek eşitsizliği doğal hâllerinden kaynaklanmıyorsa kadınların şehrin kalan tüm alanlarında özgürleşmesi meselesi neden Platon'un herhangi bir diyaloguna yansımaz, neden bu eşitlik yalnızca koruyucu kadınlar ile koruyucu erkekler arasındaki bir sorun olur? (Darling 1986, 123). Antik Yunan'da kadının yasal bir soruna dönüştüğünden söz edilmişti; Platon'da da kadın, devletin bekası için çözülen bir sorun mudur? Platon'un özelleşme prensibi uyarınca insanın iyi olduğu şeye yönelmesi salık verilir ve yine Platon tarafından *Yasalar*'da kadınlar kadınlık sebebiyle iyi oldukları rahibelik, evlilik danışmanları, hemşire müdireleri, kadın yemeklerinin karar vericileri gibi işler verildiğinde kadınlara açılan kapılar şart koşan kapılara dönüşmemişler midir? (McKeen 2016, 542). Bu soruların rehberliği gösterir ki Platon'un erkek ve kadın eşitliği belirli bir formüle bağlıdır: Kadın eksiktir, kadın tek başına bırakıldığında Polis'in yükümlülüklerine ve sorumluluklarına layık olamaz ve dolayısıyla kadının erdemli oluşunun şartı onun üstün olan cinsiyetle yani

erkeklerle hemhâl olarak eşitsizliğin eşitliğini pekiştirmesiyle mümkündür (Buchan 1999, 135-154). Bu formülde kadının konumu temel olarak erkeğin konumuyla ilişkili, ondan bağımsız ele alınmayacak bir yönetim sorunu gibi işler. Platon'da kadının konumunun özgül bir yere sahip olmadığı henüz *Devlet*'teki söz konusu önermelerde bu önermeleri devşiren düşüncelerde ortaya çıkar. Annas'ın (1976, 317) da belirttiği üzere Platon'un önermelerinde kadının konumunu ve tarafını önemsemeyen üç yan vardır: (i) Anti-feminizmin karşısında yeterli bir öneri değildir; (ii) Kadınların arzuları ile alakadar değildir; (iii) Cinsiyet kökenli toplumsal adaletsizliklerle alakadar değildir.

Platon, *Devlet*'te kadını yalnızca sınıfsal bir eşitlemeyle üst sınıfın erkekleriyle denkleştirdiğinde eleştirdiği şey, kadın ve erkek eşitsizliğini yaratan süregelen baskı mekanizmaları değildir ki Platon'un sözünü etmediği bu mekanizmalar kadının doğal hâline sürekli bir şekilde atıfta bulunarak onu erkeğin aşağısında görmeyi de gerçeklik sayarlar. Araştırmanın son kısmını oluşturacak bu ikilik ve erkeklik analizine geçmeden önce Platon'un *Devlet*'indeki koruyucu kadınların konumunun Avrupa'daki erkek düşünürleri ve onların Platon çevirilerini nasıl etkilemiştir ve bu etkilenmelerdeki ataerkil direnç nasıl belirmiştir, bunları incelemek faydalı olacaktır. Çünkü Platon'un çelişkili, muğlak bir şekilde önerdiği koruyucu kadınların akademik ölçekte nasıl bir tepki aldığını incelemek, Platon'un Atina'sından güncel zamana kadar uzanan ne gibi ortaklıklar olduğunu görmeyi sağlayacaktır. Üstelik, Platon'un muğlak denkleştirmesinin yok saydığı mekanizmaların nasıl olup da koruyucu kadınlara yönelik yorumlamaları etkilediği de ayrı bir inceleme katmanı olarak araştırmayı derinleştirecektir.

Bluestone'un (1988, 42-45) gösterdiği üzere Platon'un çelişkili, sorunlu olan koruyucu kadını bir kâbus gibi Platon'un çevirmenlerini etkilemiştir. Bluestone'a göre yalnızca İbn Rüşd gibi aykırı birkaç örnek dışında Platon çevirilerinde şu üç yöntem uygulanmıştır: (i) Bölümler tümüyle sansürlenmiştir; (ii) Bölümler sansürlenmediğinde Schleimemacher ve Alman ekolü gibi uygulamalarda metne karışılmıştır ve Platon'un koruyucu kadınlara verdiği hakların tamamı kabul edilmemiş çevirinin ilgili kısımlarında Hristiyan ahlakının ve ailesinin kadınları nasıl beslediğine dair sentezlerle ana metne müdahale edilmiştir; (iii) Allan Bloom gibi çevirmenler ise bölümü sansürlemeden ya da bölüme müdahale etmeden tüm bölümü bir şaka, ciddiye alınmayacak bir şey olarak görmüşlerdir. Platon'un çevirileri ve yorumları İbn Rüşd'den 1960'ların feminist eleştirilerine kadar Platon'da kadın koruyucuların konumu ile ilgili iki tür ataerkil direnç göstermiştir: bir yandan sansür ve bağlam seçiciliğiyle sessizlik ya da sessizleştirme tercih edilirken bir yandan da sessizlikle yetinilmemiştir. Bluestone (1988, 47-60), Platon çevirilerindeki en net örnekleri Javett, Peter ve Frank'te bulur. Javett "Kadının en iyi eğitimi çocuklarını eğitmektir" diyerek, Walter Peter "İnsanın doğası gereği erkeğin ve kadının ayrır, bu sebeple aynı işi yapamazlar" diyerek, Solomon Frank ise kadının dört rol model olarak hizmetçi, eş, anne ve hatun olarak eğitime ancak onu bozmayacak bir amatörükte sınırlayarak bunu gerçekleştirir. Bu çevirmenlerin her biri Platon'daki koruyucu kadınların tanımının, varlığının daraltılmasına ve *Devlet*'in kodlarının böylece işlenmesiyle hemhal bir ağız inşa etmiştir. Bu direnç yalnızca Platon'un *Devlet*'indeki koruyucu kadınları reddetmekle yetinmez aynı zamanda kurumsallaşmış ataerkil bir direnç olarak kadının akademik alandaki varlığını, onun filozofluğunun potansiyellerini sistematik şekilde reddedecek bürokratik bir ağ da kuracaktır (Smith 1997, 161-177). Peki, Platon'un etki alanlarının bunca farklılık göstermesi nedendir?

Platon'un eserleri Thomas Aquinas'tan Jacques Derrida'ya kadar Batı felsefesinin önemli bir bölümünü etkilemiş ve neredeyse Batı felsefesinde bir tür temelcilik merkezine dönüşmüş gibidir. Öyle ki Platon, Batı düşüncesinde Aristoteles ile neredeyse dini bir temel nokta gibi tüm düşüncelerde yankılanması gereken sesler olarak belirmişlerdir; bir tür öz yetkilendirme gibi din temelli okumalardaki giz perdelerini andırarak şekilde kullanılan Platon ve Aristoteles'te bulunan şeylerin eleştirisi bu araştırmanın sınırlarını aşmaktadır ama milliyetçilik, mezhepçilik ve temelcilikte karşılaşılan ulu geçmişlerin tüm sırlara vakıf söylencelerinin Antik Yunan'daki erkek, beyaz filozoflarda böylesine tekrar ediyor olması düşünmeye değerdir. Platon'un kadın koruyuculara dair diyalogunun neden bir tehdit olarak algılandığına ve niçin yok sayılıp bastırıldığına dair bu temellendirme ile ilişkili bir okuma kurulabilir. Bu nedenle Bloom, Javett, Peter gibi Platon'da kadın koruyucuların bulunamayacağını ataerkil bir temellemeden reddeden araştırmacıların reddetme biçimleri yerine Bluestone, Annas gibi araştırmacıların Platon'da kadının çelişkili ancak ortada olan varlığına dair bir okuma içeren ve Antik Yunan'da ataerkil direncin bu varlığa etkisi ile Platon'un eserlerinin kendi içindeki varlık-bilgi ilişkisi üzerinden bir okuma yapılmanın farkı kritiktir. Her iki araştırma alanı da Platon ve kadınların konumunu ataerki ile birleştiren okumalar yaparlar. Ancak Bloom, Javett, Peter bunu Platon'da var olan ataerkil yapıyı sürdürerek yaparken Bluestone, Annas bunu ataerkiyi çözecek, onun sürekliliğini ortaya çıkartacak dolayısıyla

ataerkiye karşı olasılıkları görünür kılacak bir teşhir ile gerçekleştirir. Bu makalenin Platon'da kadının konumunun proto-feminist değil tam aksine ataerki bir konumlama olarak tanımlarken bu konuyu irdeleyen literatürde hangi çizgiyi takip ettiğini belirtmek için bu itirazın konulmasının nedeni de temele yönelik bu duruşun belirginleştirilmesidir. Araştırmanın yönüne dönülürse, ataerki Platon'dan beslendiği kadar Platon da ataerkinden beslenmemiş midir?

Platon'da kadın; Platon'un *Yasalar*'ında sır tutamayan, naif ve erkekte aşağı doğası sebebiyle sorunlu olan ve sürekli bir şekilde gözetim altında tutulması için işığa döndürülmesi gerektirir (Plato 1980, 1356-1357, 781b-c, Calvert 1975, 241), *Timaios*'unda kendi hayatında cesur ve erdemli bir hayat yaşamayan ruhun yaşama bir kez daha döndüğünde bir erkek bedeninde değil de daha aşağılık bir form olarak kadın bedeninde yaşama dönmesindeki cezadır (Plato 1980, 1170-1171, 42, Witt 1996), *Devlet*'inde tüm eşitliğine rağmen yemek yapmada, evi çevirip çevirmekte üstün olabilir (Plato 1980, 694, 451d-e, Coplan 1996, 65-68), *Meno*'sunda iyi bir "ev hanımı" olma erdemine mükellef olandır (Plato 1980, 354, 71e-73e, Zoller 2021, 55)... Platon'un eserlerinde sürekli bir şekilde aşağı, eksik, farklı, öteki olarak konumlanan kadının bir söylem olarak sürekli bir şekilde aynı kodun içerisine sıkıştırıldığı bellidir; peki, kadının aşağılığını bu denli yineleyen Platon kadını nasıl koruyucu yapabilmiştir? Polis'in bekası için bir özelleşmeyi (teknik bilgisi temelli), tabakalaşmayı (cevher, ruh temelli), tebaalaşmayı (kölelik temelli) savunan Platon'un idealindeki koruyucular nasıl kadın olabilirler? Platon'un söylemi kendi dili içerisinde bir erkeklik ve kadınlık inşa ederken tarafını açık bir şekilde erkeklikten yana tutar ve bu ikiliği yalnızca bu cinsiyet ayrımında tutmaz, araştırmanın ilerisinde görüleceği üzere ikilik Platon'un felsefesinde bir temel gibi belirir. Peki, örnekleri verilen söylemin bu ikiliğe etkisi nedir? Dildeki ikilik, erkek ile kadının kendi özelliklerine, bedenlerine ve bu özellik ile bedenlik vasıtasıyla kurdukları tüm ilişkilere etki eden ve sürekli bir şekilde süregelen toplumsal kodları takip eden, onları olumlayan bir yapı mı kurar? (Threadgold 1988).

Bunun için analizin son kısmına geçmek ve Platon'da koruyucu olan kadınların ya 'kadınlıklarından' arınmış ya da kabul edilmiş 'kadınlıklarıyla' var oluşunun nedenlerine göz atılması gerekir.

Platon'da sürekli bir önkoşul olarak erkeklik

"Kendinden başka kimse olma zorunluluğu yoktu."
(Woolf 2015, 14)

Platon'da ikilik nedir? Platon'un koruyucu kadınları ikiliğin hangi kısmındadır?

"Pisagorculara göre dünya, iyi oldukları düşünülen belirlenmiş formlarla ilişkilendirilen ilkeler ile-formdan yoksunlukla-sınırlanmamış, karışık veya düzensiz olanla ilişkilendirilen ve kötü veya değersiz olduğu düşünülen diğer ilkelerin bir karışımıdır. Tabloda bu türden on karşıtlık sıralanır: sınırlı/sınırsız, tek/çift, bir/çok, sağ/sol, eril/dişil, durağan/hareketli, düz/eğri, aydınlık/karanlık, iyi/kötü, kare/dikdörtgen." (Lloyd'dan aktaran Tatlı 2018, 292)

Pythagoras'ın asal karşıtlıklar tablosunu içeren Pisagorcu bu karşıtlıkların yansıması Platon'un bir ikiliğe dönüşecek tanımlamalarında bulunabilir. Bu ikilikler geometrinin yahut matematiğin biçimlerini birer akılsal keskinlik olarak ayırdıklarında buna istinaden ayırdıkları kalan tüm ikilikleri örneğin aydınlık/karanlık ve eril/dişil'i aynı zamanda iyi/kötü ile tanımlarlar ve böylece ahlaki bir kodlamayla hakikat ile gerçekliğin tarafları örülür. Bunu gösterir şekilde erkek/kadın, ruh/madde... gibi ikiliklerin tümü ilkinin tarafını tutan ve nihai olanı ilki kılan ikiliklerdir (Cavarero 2019, 29). Akıl ile bedenini karşıtlığına denk olarak erkek ile kadının karşıtlığı belirlediğinde kadın hem bedene hem de bedeni etkileyen şeyler bütününe indirgenerek hazzın dolayısıyla günahın, akıldan uzaklığın bir parçasına ve yine dolayısıyla erdemini zayıf sahibine dönüşmüş olur (Tatlı 2018, 294-299). İkilik böylece önemli bir yere sahip olmasının sebebi barındırdığı ötekiliktir çünkü aklın, beden karşısında olumsuzlanarak yaratılması bir hiyerarşi inşasıdır (Land 2006); bu ötekilik inşası aklı her daim bedene tercih ederek bunun pratiklerini de tüm yaşama salık eder, aklın bedeni yenmesinin yönleri arandıkça ve bu kutsandıkça ikiliğin övülen yanları bir etığe, politığe dönüşerek erdemli yaşamın yöntemlerini şekillendirir. Platon'un *Timaios*'unda khôra'nın Irigaray ve Kristeva'da olduğu gibi evrenin dişil yönünün varlığı üzerine alan açtığına dair yorumlamalar mevcut olsa da (Kaplan 2019) yine aynı *Timaios* diyalogunun 42a-e ve 90e-91a kısmı kadını hayvan ile insan olma hâlinin arasına koyacak ve erkeğin erdemli olmayan, bedenine yenik düştüğü

bir yaşamın sonucu olarak dünyaya kadın olarak geleceğini söyleyecektir (Boyacı 2014, 219-220). Platon'da kadının bir denklige, eşitliğe ve hatta feminizme kapı açtığı iddia edilen yönlerine dair bir özcülük eleştirisi ise bu araştırmanın kapsamının dışında olduğu için bu çalışmada Platon'da kadının konumunun çelişkileri üzerinde durmakla yetinilecektir. Peki, nedir bu çelişkiler?

Robinson ve Svetlov (2017), Platon'un hak verdiği kadınların ölümlü insanlar değil tanrılar olduğundan söz eder; Platon'un Kallipolis'indeki kadınlar aslında ideal kadınlardır, yani tanrısal özelliklere sahiptir, Platon temelde kadının bu haline hak verir. Yazarlara göre Platon'un ölümlü kadınlara dair en net tasvirleri ise Magnesia'dadır, buradaki kadınlar ise eksik doğalarıyla oldukça sınırlı bir özgürlüğe sahiptirler. Robinson ve Svetlov'a göre Platon'un koruyucu kadınları ölümlü kadınları değil, tanrıçaları simgeleyen bir farktır. Bu, böyle midir? Platon'un *Devlet*'inde bunca hak ve tanımla kuşatılmış olduğu iddia edilen kadın nasıl *Yasalar*'da bu haklar ve tanımlardan çözümler? Platon için kadının doğası onun ideal devletteki konumunu etkileyecek şekilde bu iki kitabın arasında değişmiş midir? Platon'un idealar ile gerçekliğin ilişkisine bakışı mıdır değişen? Platon'un *Theaitetos* diyalogu ile ortak kavramlar ve benzeri tanımlamalar ile idealardan vazgeçmiş ve bilginin nesnelere akla ve deneyimlere verdiği önem artmış mıdır? (Turgut 1992). Platon'un koruyucu kadınları varlıklarından arınmış tanrıçalarsa ve konumlarını tamamıyla idealar meşrulaştırıyorsa bu durumda Turgut'un belirttiği üzere felsefesinin sonuna doğru idealardan vazgeçmekte olan bir Platon'un kadınların eşitliğinden de vazgeçmesi gerekir mi? Öyleyse kadınların koruyucu olarak denklikleri *Devlet*'te bulunanların aksine 'kadınlıklarından' arınmış ve neredeyse erkekleşmiş dişilik midir? Kadınları koruyucu olarak duyuran *Devlet*'ten önceki *Phaedrus*'ta ve sonrasındaki *Timaios*'ta erkek bedeni ideanın daha iyi bir kopyası olarak tezahür eder (Boyacı 2014, 222). Kadın nasıl hem eşit hem aşağı hem koruyuculuğa mahir hem ideadan uzak hem bir beden olarak önceki yaşamlardaki korkaklığın göstergesi hem de bir filozof kraliçe olabilir? Kadın, bir filozof kraliçe olarak episteme'ye ulaştığında, diyalektiği başardığında neden bir sonraki yaşamında bir erkek olmakla ödüllendirilir? Kadınların erdemi erkek olabilmeye çantası mıdır? Allen, Platon'da eril eğitimin ve erilleştiren eğitimin yüceltildiğini söyler. Platon'un eğitimin önemine verdiği en net örnek ise Kyros'tur. Platon'a göre kadınlar tarafından yetiştirilen Pers kralı Kyros'un çocuklarının 'kadınca' (*gymaikeia*) yetiştirilmeleri bir felakete dönüşür ve Polis'in bekası tehlikeye girer (Allen'dan aktaran Boyacı 2019, 223). Öyleyse devletin kabul ettiği her kadın bir erillik ön koşulu ile var olmak zorunda değil midir? Platon'da kadının ruhu böylece ancak erkekleşerek yücelebilecek ve kurtulabilecek bir ruhtur (Schultz 2019).

Cavarero'nun eleştirisi ve onun Platon okuması izlendiğinde tüm bu tezlerin ardından Platon'un mantığını phallogocentric bir süregelen erkeklik odaklı mantıklama olmaktan çıkaran ne kalır? Cavarero'nun okumasına göre mağaradan çıkmak erektil bir yükseliş şeklinde phallogocentric'likle kurulu idealar düzeni yaratacak şekilde olurken mağara bu durumda bir geride durmayı, hareketsizliği vurgulamaz mı? (Cavarero'dan aktaran Cavarero 2019, 28). *Devlet*'te konuşan Sokrates, Güneş ve İyi ideası arasında bir analogi kurarken baba ve oğuldan bahseder; annenin bulunmadığı bu aydınlanma yahut yükseliş analogisinde oğulun kurtuluşu anne olan mağaranın sabitliğinden ve dolayısıyla annelikten arınarak babaya yönelişe dönüşür (Cavarero 2019, 28). Athena'yı kafasından doğuran Zeus'un imgelediği arzu budur. Zeus'un doğurduğu bakire savaşıysa bir oğulun yerini tutamasa da -imkânsız bir doğumla başlamış olarak- bir kadının ideal hâlini anlatır. Mağaradan çıkıp yürümenin yolu erkek olmak mıdır? Sokrates neden Güneş ve İyi derken aynı zamanda baba ile oğlu söyler? Kadının diyalektik ile ilişkisi bu durumda nasıl olur?

Platon'un *Devlet*'inde kadınlar birer koruyucu olarak istediklerini yapmakta özgür ve koruyucu erkeklere denk gibi gözüktürler. Oysaki koruyuculuk içindeki kadınlar arzularından, bağlarından ve kendilerinden vazgeçerek bu sınıfta var olabilirler (Spelman 1994, 19-20). Platon'un Sparta'yı çözülecek bir şey olarak görmesinin çağrıları burada bulunabilir. Saxonhouse'ın (aktaran Cavarero 2019, 26) da analizinin gösterdiği üzere Platon kadını erkek ile polisi yönetmeye devşirirken onu cinsiyetsiz ve 'kadınlığın tüm doğasından' arındırmış kadınlara dönüştürerek bunu yapar. Çünkü Platon'un düzeni, ütopyaları ve düşünceleri onun *Devlet*'i içindir ve Platon'da herkes düzenin, toplumsal arınmanın ve ideaya varma denemesinin bir parçasıdır (Cavarero 2019, 28). Nasıl ki bu araştırmanın başında söz edildiği üzere Polis Antik Yunan'da kadını bir mülkiyet sorunu olarak yasalarda tartışadurduysa Platon'un Polis'i *Devlet* de kadını bir düzen sorunu olarak yine *Yasalar*'da tartışadurmuştur. Atina'nın yasaları kadını erkek üzerinden bir mal olarak tanımlayarak nasıl ki sorunu çözdüyse Platon da kadını erkek üzerinden bir varamayış olarak tanımlayarak onu sorunsallaştırmıştır. Üstelik Platon tüm bu aynılaşmada, idealleştirmede sürekli bir şekilde erkekliği üstün görerek onu nihai kılmamış mıdır? Burada feminizm yanlısı ya da eşitlikçi bir kök bulunabilir mi? Bu mesele araştırmanın sonucunu var eder.

Sonuç

“Benden kaçınan bu dünyada yerim işaretlenmemiştir.”
(Butler 2008, 181)

Herculine'nin işaretlenmediği bu dünyanın yine ondan kaçınmasının sebebi bu yersizlikteki temelsiz oluşudur. Herculine'nin yeri neden bu dünyada işaretli değildir?

Atina'nın yasaları da tanrıları da kendi uzamlarının bir kopyasını Platon'da bulacak şekilde kadını bir erkeklik sorununa dönüştürmüşler ve kadının bedenini ataerkil bir kodlamayla özel bir alana kapatılacak, tanımlanacak ve korunacak bir metaya, yasal nesneye ve arzu nesnesine devşirmişlerdir. Erkek ve kadın alanı var eden ve atanmış cinsiyetlerin bu ikili ayrımı ile onun hiyerarşisini doğallaştıran ayırım vasıtasıyla her evin önüne bir erkeklik kapısı inşa edilmiş ve böylece kadınlar ancak erkeklerle yahut erkeğin boyundurluğunda bu kapının açıcıları olabilmüşlerdir. Oikos'un namusuna denk gelen kapı, bu ataerkil kodlamanın makinesidir. Güncel örneklerde mekanlar toplumsal cinsiyetin kabulleriyle öylesine doldurulmuş ve boşaltılmışlardır ki erkekliğin hüküm sürdüğü uzamların içerisinde kadınlığa bir heyulalık dayatılmıştır. Bunun bir örneği birden fazla kapılı yapılan evlerin, iş yerlerinin... mekanların bir atık, çöp ekonomisi yaratmaları ve çoğunlukla göçmen, mülteci yahut azınlık olan kadınların şehir içindeki dolaşımını bu heyula kapılarına sıkıştırmasıdır (Vergès 2019). Platon'un *Devlet*'te açığı *Yasalar*'da somutladığı kapı da bir erkeklik kapısı gibi işler ve kadınlığı belirli rollerin, kabullerin içerisinde onaylar. Bunun dışında *Devlet*'in içerisindeki kadın hareketliliği ve varlığı heyula kapılarına aittir. Kadının kabulü ise nihai bir talep olarak erkekleşmeye bağlıdır.

Boyacı'nın (2014, 220) argümanına göre Platon'da ruhun bedenden bedene geçişi Aynılık ve Benzerliğin devinimine varmak ile mümkün olur, beden eksilttiği varlık ancak sürekli bir yinelenme ile bu eksiltmeden kurtulacaktır, ideaya varmanın öğretisi olan bu öğretilerdeki erkek bedeninin varılacak ideanın daha iyi bir taklidi olduğu göz önüne alındığında kadın olmanın bu varıştan daha uzak olduğu ortaya çıkacaktır. Aynılık ve Benzerliğe ulaşmak olan diyalektikte, sürekli bir şekilde önde olan erkeklik diyalektiği nasıl etkiler? Platon'un uzun bir süre mutlak bilgi olarak kabul ettiği episteme'ye diyalektik olarak ulaşanlar kendileri olarak kalabilirler mi? Eğer ki erkek, ideal olanın daha iyi bir taklidi ise kadının erkekleşmeden ideaya varabilmesi mümkün müdür? Hiyerarşik bir tahayyül seçercesi olarak erkeklik varılabileceğe varabilecek en meşakkatsiz varma mıdır yahut erkeklik diyalektiğin bir parçası olarak varışın kendisi midir? Uzun bir süre boyunca Platon'da kadın tartışmalarının ataerkil bir direnç ile yok sayılıp devşirilmesinin kökleri yine Platon'da mevcut değil midir?

Hiyerarşik bir cinsiyet düzeni içinde “doğası sebebiyle aşağıda olan kadının yalnızca koruyucu olabilecek kadar nadide olan örnekleri erkekler ile ortaklaşabilecektir” ve “erkek her işte kadından iyidir ama her erkek her işte her kadından iyi değildir” önerilerinin bir araya gelmeleri Platon gibi geometriye, matematiğe böylesine önem veren biri için sayıların ilişkisini taşır (Bluestone 1988, 44, Darling 1986, 123, Harry ve Ron 2016, 267, Schultz 2019). Erkeğin kadından iyiliği, neredeyse her işte daha fazla sayıda mahir erkek sonucunu oluşturur; en baştaki mahir kadın sayısının azlığı onu sürekli bir şekilde daha az olmaya götürür çünkü ‘doğası sebebiyle’ eksiktir. Platon'un, kadınları 50 yaşlarına kadar koruyuculuğun önemli bir kısmından dışlaması da yine sayısal olarak kadını olası olan tüm yönetimlerin dışında tutar (Robinson ve Svetlov 2017, 69). Bunun sonucunda ortaya çıkan şey erkeklerin çoğunluğunu oluşturduğu, içinde bulunduğu ve sürekli bir şekilde ilişkiler kurduğu bir yöneticiler topluluğudur. Koruyucu kadınlar da böylece koruyuculuk sınıfının içinde kararlara etkilemeyecek bir azınlık hâline çözülecek değiller midir? Koruyuculuk; erkek olmayı öneren, öven ve arayan bir yapıyı böylece kurmuş olur. Koruyuculuğun içinde ve dışında, Atina'nın tümünde politik araçlardan, otoriteden ve eğitimden uzak tutulan kesimler kendi dünyalarını şekillendiren bu güçlerden de uzak tutulmuş ve böylece kendi dünyaları üzerine söz hakkından mahrum edilmiş olacaktırlar (Atkison ve Balot 2015, 390).

Platon, episteme'ye ulaşılan diyalektik'i bir tür hakikate kavuşma şeklinde düşünürken aynılığı ve benzerliği arzular. Bu, arzuda bilginin karşısında herhangi bir etkisi olmayan ve yalnızca bilgiyi aktarmakla yahut işlemekle mükellef olan öznel, aslında birer aynılığa çağrısından ibaret değiller midir? Bilginin tekliği karşısında kendi oluşunun tüm emarelerinden vazgeçip bilgi karşısında soyutlanan öznenin yok olmasının anlamı tüm kozmos boyunca yankılanan ‘Bir’ değil midir? Bu Bir'i ne oluşturur? Bu Bir'in özneliği nedir? Platon'da bu soruların cevapları bir tür muammayı taşırken aynı muammanın giz perdelerini aşan kimi imalar da

mevcuttur. Araştırmada belirtildiği üzere Platon'un Bir'i, ideaya daha yakın olan erkeğin benzeştiği Bir'dir. Kadının, önce erkekleşerek ulaşması gereken bu Bir'de kadının konumu onun karşısındadır. Pisagorcu ikiliklerin öte yanındaki kadının önce konumunu tamamıyla değiştirerek öte tarafa geçmesi gerekmektedir: ya erkekleşerek kadınlığından azade olacaktır ya da erkeği üreterek kadınlığında tükenecektir. Platon'un felsefi düşüncesinin herhangi bir şekilde bu iki seçenek dışında bir olasılık ürettiği tezinin dayanakları oldukça tüm bu nedenlerle zayıf durumdadır. Sokrates, Güneş ve İyi ideasında baba ile oğlu seçerek insanın bir daha üremeyeceği bir aynılığı diliyordu; bu aynılığa Güneş yaşıyordu ve yarın oğulların belleğinde sonsuza kadar sabit kalacak, belirgin, yoruma kapalı bir buluştur. Oysa aynılık bir yok etmedir, yineleme bir tüketmedir. Farklılık, yenilenmek ve dönmek ise Platon'da bulunmayan felaketlerdir. Oysa ancak bu felaketler ile insanın şeyleşmediği bir ahval mümkün olabilir. Platon'un kendisini temellere, belirlenmiş imgelere düzenleyen düşüncesinin tekil mutlaklığının değil de öteki olmanın temelsiz, belirsiz imgelere sahip çoğul olanağının tercih edilmesi de bu nedenlerle zaruridir:

"güneş ölmüştü
güneş ölmüştü ve yarın
çocukların belleğinde
belirsiz, yitik bir imgeydi"
(Ferruhzad 2008, 79)

Kaynakça

- Akalın, Ayşe Gül. "Eskiçağda Grek Kadının Toplumsal Yaşantısı," *Tarih Araştırmaları Dergisi* 22, no. 33 (2003): 17-47. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tariharastirmalari/issue/47812/603948>
- Annas, Julia. "Plato's Republic and Feminism," *Philosophy* 51, no. 197 (1976): 307–321. doi:10.1017/s0031819100019355
- Arıtürk, Mete Han. "Platon'un Toplum İdeali İçerisinde Kadının Yeri," *Düşünme Dergisi*, no. 10 (2017): 28-38. <http://www.possible.com/makale-77/platonun-toplum-ideali-icerisinde-kadinin-yeri.php>
- Atkison, Larissa M. ve Ryan K. Balot. "Women and Slaves in Greek Democracy," *A Companion to Greek Democracy and the Roman Republic* ed. Dean Hammer (Chichester, West Sussex: John Wiley & Sons, 2015), 387-404.
- Bluestone, Natalie Harris. "Why Women Cannot Rule: Sexism in Plato Scholarship," *Philosophy of the Social Sciences* 18, no. 1 (1998): 41-60. doi:10.1177/004839318801800103
- Boyacı, Nihal Petek. "Platon'da Kadın Sorunu Üzerine Bir Tartışma," *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, no. 18, (2014): 205-230. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/flsf/issue/48623/617763>
- Brandmaier, Grace Varada. "Patriarchy and the Power of Myth: Exploring the Significance of a Matriarchal Prehistory," *Senior Projects Spring 2015*, (2015): 119. http://digitalcommons.bard.edu/senproj_s2015/119
- Brill, Sarah. "Plato's Critical Theory," *Epoché* 17, no. 2 (2013): 233–248. doi:10.5840/epoche20131726
- Brisson, Luc. "Women in Plato's Republic," *Études platoniciennes* 9, (2012): 129-136. doi:10.4000/etudesplatoniciennes.277
- Buchan, Morag. *Women in Plato's Political Theory*. (Londra: Palgrave Macmillan, 1999).

Butler, Judith. *Cinsiyet Belası*. (B. Ertür, Çev.) (İstanbul: Metis Yayıncılık, 2008).

Cavarero, Adriana. "Feminism and Ancient Greek Philosophy," *The Routledge Companion to Feminist Philosophy* ed. Ann Garry, Serene J. Khader ve Alison Stone (New York: Routledge, 2019), 42-54

Calvert, Brian. "Plato and the Equality of Women," *Phoenix* 29, no. 3 (1975): 231-243. doi:10.2307/1087616

Coole, Diana Hilary. *Women in Political Theory: From Ancient Misogyny to Contemporary Feminism*. (Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1988).

Coplan, Amy. "Inchoate Feminism in Plato's Republic V," *Episteme* 7, no. 6 (1996): 64-78. <https://digitalcommons.denison.edu/episteme/vol7/iss1/6/>

Darling, John. "Are Women Good Enough? Plato's feminism re-examined," *Journal of Philosophy of Education* 20, no. 1 (1986): 123-128. doi:10.1111/j.1467-9752.1986.tb00118.x

Deene, Marloes. "Naturalized Citizens and Social Mobility in Classical Athens: The Case of Apollodorus," *Greece & Rome* 58, no. 2 (2011): 159-175. doi:10.1017/S001738351100003

Ferruhzad, Furuğ. *Yeryüzü Ayetleri / Seçme Şiirler*. (M. Aras, Çev.) (İstanbul: Can Yayınları, 2008)

Gabriel, Katherine Anne. "Performing Femininity: Gender in Ancient Greek Myth," *Senior Projects Spring 2016*, (2016): 259. http://digitalcommons.bard.edu/senproj_s2016/259 adresinden alındı

Harry, Chelsea ve Ron, Polanski. "Plato on Women's Natural Ability: Revisiting Republic V and Timaeus 41e3–44d2 and 86b1–92c3," *Apeiron* 49, no. 3 (2016): 261-280. doi:10.1515/apeiron-2015-0035

Kafka, Franz. *Hikâyeler*. (K. Şipal, Çev.) (İstanbul: Cem Yayınevi, 2002).

Kaplan, Merve. "Platon'un Timaios ve Şölen Diyaloglarındaki Kavramlarına Farklı Yaklaşımlar," *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 3, no. 2 (2019): 116-123. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/farabi/issue/46925/549165>

Karaaslan, Derya. "Antik Yunan'da Kadın Olmak," *Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1, no.2 (2016): 159-174. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/siirtilahiyat/issue/17279/180513>

Land, Chris. "Becoming-Cyborg: Changing the Subject of the Social?" *Deleuze and the Social* ed. Martin Fuglsang ve Bent Meier Sørensen (Edinburgh: Edinburgh University Press, 2006), 112-132. doi:10.3366/edinburgh/9780748620920.003.0006

Lesser, Harry. "Plato's Feminism," *Philosophy* 54, no. 207 (1979): 113-117. doi:10.1017/S0031819100024955

McKeen, Catherine. "Why Women Must Guard and Rule in Plato's Kallipolis," *Pacific Philosophical Quarterly* 87, no. 4, (2016): 527-548. doi:10.1111/j.1468-0114.2006.00276.x

Okin, Susan Moller. "Philosopher Queens and Private Wives," *Philosophy & Public Affairs* 6, no. 4 (1977): 345-369.

Plato. *The Collected Dialogues of Plato: Including the Letters* (Bollingen Series LXXI). (New Jersey: Princeton University Press, 1980).

Robinson, Thomas ve Roman V. Svetlov. "Woman, Education and Politics in Plato," *Philosophy and Conflict Studies* 33, no. 1 (2017): 64-72. doi:10.21638/11701/spbu17.2017.107

- Sahinidou, Ioanna. "Women in the Ancient Athenian Context: From an Ecofeminist Perspective," *Feminist Theology* 27, no. 2 (2019): 141–148. doi:10.1177/0966735018814676
- Saxonhouse, Arlene W. "The Philosopher and the Female in the Political Thought of Plato," *Feminist Interpretations of Plato* ed. Nancy Tuana (University Park: Pennsylvania State University Press, 1994), 67-85.
- Schultz, Jana. "Conceptualizing the 'female' soul – a study in Plato and Proclus," *British Journal for the History of Philosophy* 27, no. 5 (2019): 883-901. doi:10.1080/09608788.2018.1551779
- Smith, Dorothy E. "Report and repression: textual hazards for feminists in the academy," *Dangerous Territories: struggles for difference and equality in education* ed. Leslie G. Roman ve Linda Eyre (New York: Routledge, 1997), 161-177.
- Spelman, Elizabeth V. "Hairy Cobblers and Philosopher-Queens," *Engendering Origins: Critical Feminist Readings in Plato and Aristotle* ed. Bat-Ami Bar On (s. 1-25). (New York: State University of New York Press, 1994), 1-25.
- Tatlı, F. Betül. "Antik Yunan Düşüncesindeki Temel Karşıtlıkların Eril Karakteri: Platon," *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, no. 25 (2018): 289-306. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/flsf/issue/48633/618078>
- Threadgold, Terry. "Language and Gender," *Australian Feminist Studies* 3, no. 6, (1988): 41-70. doi:10.1080/08164649.1988.9961586
- Turgut, İhsan. *Platon'un son dönem felsefesinde bilgi sorunu: Theaitetos'un yeni bir yorumu*. (İzmir: Bilgehan Matbaası, 1992).
- Vergès, Françoise. "Capitalocene, Waste, Race, and Gender," *e-flux* (2019, Mayıs). <https://www.e-flux.com/journal/100/269165/capitalocene-waste-race-and-gender/>
- Vlassopoulos, Kostas. "Slavery, freedom and citizenship in classical Athens: beyond a legalistic approach," *European Review of History: Revue Européenne D'histoire* 16, no. 3 (2019): 347–363. doi:10.1080/13507480902916852
- Vlastos, Gregory. "Was Plato a Feminist?" *Feminist Interpretations of Plato* ed. Nancy Tuana (University Park: Pennsylvania State University Press, 1994), 11-23.
- Witt, Charlotte. How Feminism Is Re-writing the Philosophical Canon. *The Alfred P. Stiernotte Memorial Lecture* (1996, 2 Ekim): <https://uh.edu/~cfreelan/SWIP/Witt.html> adresinden alındı.
- Woolf, Virginia. *Kendine Ait Bir Oda*. (S. Öncü, Çev.) (İstanbul: İletişim Yayınları, 2015).
- Zoller, Coleen Patricia. "Plato and Equality for Women across Social Class," *Journal of Ancient Philosophy* 15, no. 1 (2021): 35-62. doi:10.11606/issn.198